

Utveckling av nettoresultatet på spannmålgårdar i Åboland

Hur pris, avkastning och kostnader påverkat resultat under åren 2002-2012

Emil Sarin

Examensarbete för Agrolog (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för Landsbygdsnäringsarna och Landskapsplanering

Raseborg 2014

EXAMENSARBETE

Författare: Emil Sarin
Utbildningsprogram och ort: Lantbruksnäringsarna Raseborg
Inriktning/alternativ/Fördjupning: Agrolog
Handledare: Veronika Bäckman
Titel: Utveckling av nettoresultatet på växtodlingsgårdar i Åboland – Hur pris, avkastning och kostnader påverkat resultat under åren 2002-2012

Datum 4.4.2014

Sidantal 33

Bilagor 3

Abstrakt

Lönsamheten för växtodlingen har sjunkit de senaste åren, kostnaderna har stigit och priset har varierat kraftigt. I detta arbete redogör jag för hur olika faktorer har påverkat nettoresultatet för fyra växtodlingsgårdar, som är medlemmar i Åbolands skördekontroll förening, under 2000-talet. I skördekontrollen är meningen att lära sig av varandra och effektivera sin produktion.

De faktorer som jag har undersökt är produktpris, kostnader och skördenivå. I arbetet vill jag ta reda på hur de nämnda faktorerna utvecklats, samt hur de påverkat gårdarnas nettoresultat för vårvete under åren 2002-2012. I arbetet fick jag tillgång till Pro Agrias skiftesdatabank där all data om gårdarna finns. Jag har även jämfört gårdarnas resultat med motsvarande nationella resultat.

Resultaten visar att det finns stora skillnader i utvecklingen av de undersökta gårdarna och att ökade kostnader samt prisvariationer påverkat gårdarnas nettoresultat under åren. Försäljningspriset som gårdarna fått varierar kraftigt under åren och kan vara avgörande för ett positivt nettoresultat. Skördenivån har en tydlig inverkan på resultatet men noggrannare syn på gårdarna visar också att en hög skörd inte alltid betyder ett bättre resultat. Kostnaderna kommer sannolikt att fortsätta öka och det blir därmed viktigare att försöka effektivera produktionen med t.ex. maskinsamarbete. Planering av verksamheten är och blir allt mer betydelsefull för växtodlingsgårdar.

Språk: Svenska Nyckelord: Nettoresultat, pris, kostnad, skörd, intäkt, utveckling, jämförelse, skördekontroll

---

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Emil Sarin
Koulutusohjelma ja paikkakunta: Lantbruksnäringsarna Raasepori
Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Agrolog
Ohjaaja: Veronika Bäckman
Nimike: Nettotuloksen kehitys kasvinviljelytiloilla Turunmaalla – Miten hinta, satotaso ja kustannukset vaikuttavat tulokseen vuosina 2002–2012

Päivämäärä 4.4.2014

Sivumäärä 33

Liitteet 3

Tiivistelmä

Kasvinviljelyn kannattavuus on näyttänyt laskevan, kustannukset nousevat ja viljan hinta on vaihdellut voimakkaasti viime vuosina. Tässä opinnäytetyössä selvitetään, kuinka erilaiset tekijät vaikuttavat neljän kasvinviljelytilan nettotuloksiin vuosina 2002–2012. Tilat ovat Åbolands skördekontrollförening (sadontarkkailuseuran) jäseniä. Sadontarkkailuseuran toiminnan tarkoituksena on oppia toisilta ja tehostaa tuotantoa.

Opinnäytetyössä tutkittavat tekijät ovat tuotteen hinta, kustannukset ja satotaso. Työssä halutaan saada selville, miten mainitut tekijät ovat kehittyneet ja miten ne ovat vaikuttaneet tilojen nettotuloksiin vuosina 2002–2012 kevätvehnän osalta. Tässä työssä on käytetty Pro Agrian lohkotietopankkia, josta tiloihin liittyvät tiedot on kerätty. Tilojen tuloksia vertaillaan myös vastaaviin kansallisiin tuloksiin.

Tulokset osoittavat, että tilojen kehityksessä esiintyy suuria eroja. Suurentuneet kustannukset sekä hinnan vaihtelu ovat vaikuttaneet tilojen nettotuloksiin vaihtelevasti vuosien aikana. Hinta, jonka tilat saavat myymästään viljasta, voi vaihdella suuresti, ja sillä voi olla ratkaiseva vaikutus positiiviseen nettotulokseen. Satotasolla on selvä vaikutus tulokseen mutta tarkempi tutkittavien tilojen tarkastelu osoittaa että suuri sato ei välttämättä tarkoita hyvää nettotulosta. Kustannukset tulevat todennäköisesti edelleen kasvamaan ja näin ollen on vielä tärkeämpää, että tuotantoa yritetään tehostaa. Toiminnan suunnittelun merkitys on tärkeää ja tulee todennäköisesti kasvamaan.

Kieli: Suomi   **Avainsanat:** Nettotulos, hinta, kustannus, sato, tuotto, kehitys, vertailu, sadontarkkailu

---

BACHELOR'S THESIS

Author: Emil Sarin
Degree Programme: Rural industries, Raseborg
Specialization: Agriculture
Supervisors: Veronika Bäckman

Title: Development of net income on crop farms in Åboland – how price, yield and costs affected the results during the years 2002-2012. / Utvecklingen av nettoresultatet på växtodlingsgårdar i Åboland – hur pris, avkastning och kostnader påverkat resultat under åren 2002-2012

Date: 4 April 2014

Number of pages: 33

Appendices: 3

Summary

The profitability of crop production has decreased, costs have risen and the price of grain has varied greatly over the past years. This thesis aims to study how various factors have affected the net income on four crop farms between the years 2002 and 2012. The farms are members of Åbolands skördekontrollförening (crop monitoring club). The purpose of crop monitoring is to learn from other farmers and make the production more effective.

The examined factors are product price, costs and yield. It is described in this work how these factors have evolved and how they have affected the net income of spring wheat on four farms during 11 years. Pro Agria's database has been used to access all the collected data. The farm's results are also compared to corresponding national results.

The results show that there are large differences in the development of the farms concerned. Increased costs and price volatility have affected the net income of the farms in varying degrees over the years. The sales price of grains has varied a lot, and it has a crucial influence on a positive net income. The yield level has a clear effect on results, but a more detailed analysis show that a large yield does not always lead to a good profit. The costs will likely continue to grow, and therefore it is even more important to increase the productivity through for example co-operation regarding the machinery. The role of operational planning is important and will most likely increase.

Language: English

Key words: Net result, price, yield, profit, development, comparison, crop monitoring

---

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och problemformulering.....	1
1.2	Material och metoder.....	2
2	Skördekontrollverksamhet och benchmarking.....	4
3	Åbolands skördekontrollförening r.f.	4
3.1	Inledning av verksamheten.....	4
3.2	Verksamhetens fortsättning.....	5
3.3	ProAgria – Skiftesdatabank.....	6
4	Växtodlingens lönsamhet.....	6
4.1	Kostnader.....	7
4.2	Intäkter.....	10
4.3	Vad påverkar marknadspriset?.....	11
4.3.1	Utbud och efterfrågan.....	11
4.3.2	Prisbildningen i Finland.....	11
4.3.3	Ändringar i marknadspriset.....	12
5	Spannmålshandel.....	13
5.1	Riskhantering.....	13
5.2	Avtal inom växtodlingen – kontraktsodling.....	13
6	Resultat.....	15
6.1	Prisets inverkan på nettoresultatet.....	15
6.2	Utveckling och jämförelse av kostnader.....	19
6.3	Skördens inverkan på nettoresultatet.....	22
7	Diskussion och slutsatser.....	27
7.1	Priset.....	27
7.2	Kostnader.....	28
7.3	Skördens inverkan på nettoresultatet.....	29
8	Slutsatser.....	30
	Källförteckning.....	31

Bilaga 1. Data för gård 1, 2, 3 och 4.

Bilaga 2. Rörliga kostnader, arbetskostnader och fasta kostnader

Bilaga 3. Avvikelse från medelskörd nivå

Förord

Detta examensarbete utfördes i samarbete med Peter Fritzén från Finska Hushållningssällskapet, med hjälp av honom har jag fått tillgång till materialet som jag använt i arbetet. Han fungerar även som sekreterare för Åbolands skördekontrollförening.

1 Inledning

Intäkter och kostnader inom växtodlingen varierar kraftigt på gårdar i Finland från år till år. Under 2000-talet har kostnader för produktionsinsatserna inom lantbruket stigit betydligt fortare än producentprisen. Den kraftiga kostnadsökningen har påverkat växtodlingens nettoresultat negativt. (Maatalouden kannattavuus 2013). Prisvariationer för spannmål har ökat märkbart från mitten av 2000-talet och orsakar problem, som dock kan hanteras med rätt strategi. (Greppa marknaden 2013, s. 29).

”Nettoresultatet anger hur mycket av företagsverksamhetens intäkter som blir kvar som ersättning på det investerade egna kapitalet” (SLF, Svenska lantbrukssällskapens förbund 2013, s.6). I början på 2000-talet var nettoresultatet för växtodlingen i Finland positivt. År 2000 låg nettoresultatet på 89,8€/ha, men från och med år 2002 har det varit negativt med undantag år 2007. År 2013 var nettoresultatet -100,17€/ha. Siffrorna baserar sig på medeltal av ca 9000–14000 finska gårdar årligen. (Taloustohtori; viljanviljely 2014).

Genom skördekontroll, d.v.s. gårdsvis uppföljning av intäkter, kostnader samt resultat årligen kan man upptäcka skillnader i gårdens utveckling. Genom att ytterligare jämföra resultaten med andra gårdar kan man se var i verksamheten behovet av förbättring finns, detta kallas även benchmarking. (Savela och Peltonen)

1.1 Syfte och problemformulering

I mitt examensarbete vill jag undersöka data som berör utveckling av nettoresultatet för medlemsgårdar inom Åbolands skördekontrollförening. Syftet för mitt arbete är att undersöka hur valda faktorer har varierat och påverkat nettoresultatet för vårvete under åren 2002-2012. Faktorerna jag valt att behandla är följande:

- Kostnader
- Skördenivå
- Pris

Mina forskningsfrågor är följande; hur har de ovannämnda faktorerna utvecklats under åren och vilka har största inverkan på gårdarnas nettoresultat? Vilka faktorer har gårdarna bästa möjligheten att påverka?

1.2 Material och metoder

För att analysera data om medlemsgårdarna fick jag tillgång till ProAgrias skiftesdatabank. Skiftesdatabanken innehåller uppgifter om skiftesvis bokföring för gårdarna som tillhör Åbolands skördekontrollförening.

I arbetet har jag använt resultaträkningarna för gårdarna. Resultaträkningarna innehåller endera skiftes -, sort -, eller växtvisa resultat. Beräkningarna är gjorda fram till nettovinsten och innehåller följande:

- Inkomster (skörd och stöd)
  - o Intäkt av sålda skörden (€/kg, ton)
  - o Växtproduktionens stöd (€/ha)
- Produktionsinsatser
  - o Utsäde, gödsling och växtskydd (€/ha)
- Arbetskostnader
  - o Bokföring (h/ha)
- Allmänna -, maskin -, och byggnadskostnader samt kostnad för åkermark
  - o Maskiner och byggnaders användnings-, underhåll och kapital kostnader (€/ha)
  - o Allmänna kostnader (€/ha)
  - o Kostnader för åkermark och dikning (€/ha)

(Peltonen och Savela 2006)

Data från skiftesdatabanken har jag överfört till excel och använt programmet för att bearbeta och jämföra materialet. Dessutom har jag jämfört data från Åbolands skördekontrollförening med andra skördekontrollföreningar samt allmän statistik från Finland, för att se hur medlemsgårdarna förhåller sig till övriga Finland.

I arbetet har jag i huvudsak använt mig av fyra stycken medlemsgårdar, då jag undersökt faktorer som påverkat nettoresultatet.

Dessa gårdar valde jag p.g.a. att de odlat vårvete varje år under åren 2002-2012. Jag valde vårvete som gröda för att den är mest odlad inom föreningen. Varje år består ca.1/4 av medlemsgårdarnas odlingsareal av vårvete.

För de fyra valda gårdarna har jag undersökt följande:

- Hur påverkas nettoresultatet ifall gården hade fått medelpriset på marknaden i Finland för vårvete, i stället för det verkliga priset som gården fått.
- Hur skördenivån påverkar nettoresultatet. Jämförelse av olika skördenivå klasser och deras inverkan på nettoresultatet. Som utgångspunkt flera skördekontrollföreningar i Finland.
- Utveckling av rörliga, - fasta, - och arbetskostnader. I vilken utsträckning har kostnadsgrupperna ändrats och hur stor andel har de av totala kostnaderna.

År 2012 var medelstorleken på finska gårdar 39ha (Maatilojen rakennetilasto 2013). I egentliga Finland som Åboland hör till, hade gårdarna en medelareal på 47ha år 2012 (Kallinen 2012). Gårdarna jag jämfört (tabell 1.) är alltså betydligt större än Finska gårdar i snitt. Jag behandlar gårdarna i arbetet som anonyma, de hänvisas som ”Gård 1,2,3, eller 4”. År 2012 hade Åbolands skördekontrollförening 17 medlemmar.

Tabell 1. Gårds storlek (2012).

	Storleksklass (ha)
Gård 1	60-90
Gård 2	90-120
Gård 3	120-160
Gård 4	120-160

För alla medlemsgårdar i föreningen har jag åskådliggjort utvecklingen av intäkter, kostnader och nettoresultat.

2 Skördekontrollverksamhet och benchmarking

Med skördekontroll anses ett system där man gårdsvis följer med insatser och avkastning i förhållandet till förändringar i skörden. Resultaten jämförs med gårdar som tillhör samma skördekontrollgrupp och på detta vis kan egna verksamhetens svagheter och styrkor upptäckas. Skördekontroll är ett effektivt sätt att följa med ekonomin i sin egen verksamhet. (Sadontarkkailu).

Benchmarking är en metod där egna resultaten jämförs med de som har fått bättre resultat i samma verksamhet. I benchmarking strävar man efter att hitta bästa sättet för verksamheten och lära sig att utveckla samt förbättra sin egen verksamhet. I benchmarking kan man lära sig av andra och se hurdana beslut de tar i sin verksamhet. (Jack 2009, s.6 och Jokipii 2006, s.51).

Med hjälp av skördekontrollverksamheten kan företagaren känna igen svagheter i sin egen verksamhet och utveckla målsättningar och idéer. Meningen är också att minska kostnader och förbättra kompetensen. Egna gårdens produktionseffektivitet kan bedömas med att jämföra nyckeltal och resultat med andra gårdar. Då egna gården har en dålig konkurrenskraft i något av områden, t.ex. kostnader eller skörd finns det ett produktionsmässigt problem som borde lösas. (Greppa marknaden, s. 68).

3 Åbolands skördekontrollförening r.f.

3.1 Inledning av verksamheten

Skördekontrollverksamheten i Finland började i mitten av 1920- talet. I Kauhajoki inleddes verksamheten i organiserad form år 1926. Flera s.k. försöksföreningar verkade i landet redan tidigare men år 1927 sammanslogs dessa till Försöksföreningarnas förbund. Detta förbund påbörjade utvecklingen av skördekontrollen. Försöksverksamheten hade också en viktig roll i skördekontrollföreningarnas verksamhet före kriget.

Inledande av skördekontroll verksamheten i Åboland diskuterades första gången på Kimito Lantmannagilles höstmöte, år 1934. Det var agrolog Sven Antskog som gav förslaget, han hade erfarenheter om skördekontrollberäkningar då han tidigare medverkat i Kyrkslätt förening.

I januari år 1938 tog gillet styrelse ett beslut att bilda en förening och den 26 februari höll föreningen sitt förordnande möte. Namnet blev Kimitoöns Skördekontrollförening. Samma vinter år 1938, funderade man på att bilda en liknade förening i Pargas. Men till sist bestämde sig fem gårdar från Pargas att ansluta sig till Kimito föreningen. Första året (1938) var 21 gårdar med och sammanlagda arealen var 2 376,91 ha. (Sjöberg 1989, s. 1-2).

3.2 Verksamhetens fortsättning

Första året hade föreningen en omfattande verksamhet. Våren 1938 gjordes 29 fältförsök varav största delen var gödslingsförsök. Kartläggning på odlingarna gjordes på sju gårdar med sammanlagt 488 ha åkermark.

Vintern år 1939 beslöt styrelsen att Sven Antskog, som var bosatt i Pargas skulle hjälpa till assistenten Bruno Bergström med skötseln av fältförsöken på Pargas gårdarna. Men i oktober inkallades assistenten till militärtjänst och verksamheten avbröts. Efter 1940 var intresset mycket lågt och förutsättningar för verksamheten var nästan obefintliga, hälften av gårdarna var också för tillfället ointresserade att delta i verksamheten. Planer fanns, men kriget orsakade en paus för verksamheten.

Efter kriget, 1949 beslöt man på årsmötet för att påbörja verksamheten igen. Finska Hushållningssällskapet medförde att deras instruktör på Kimitoön, Sven Antskog kunde ta hand om assistentsysslan om föreningen stod för resekostnaderna. Nu fanns det med 13 gårdar och en areal på 594 ha. Alla medlemmar var från Kimitoön.

Fram till år 1954 skötte Antskog om assistentuppgifterna. Efter det tog agrolog Elis Sjöberg huvudansvaret som också var instruktör på Kimitoön. Mot slutet av 1980 talet fick Finska hushållningssällskapets instruktör i västra skärgården, Eero Heino i viss mån hand om uppgifterna. Idag fungerar Peter Fritzén från Finska hushållningssällskapet som sekreterare för föreningen. Som ordförande fungerar Dan Lindroth. (Sjöberg 1989, s. 2-3).

3.3 ProAgria – Skiftesdatabank

För att samla och hantera data använder skördekontrollföreningen sig av ProAgrias skiftesdatabank. Skiftesdatabanken är ett datasystem som är utvecklat av ProAgria lantbrukssällskapens förbund. Programmet är avsett för uppföljning, utvärdering och jämförelse av växtproduktionens resultat.

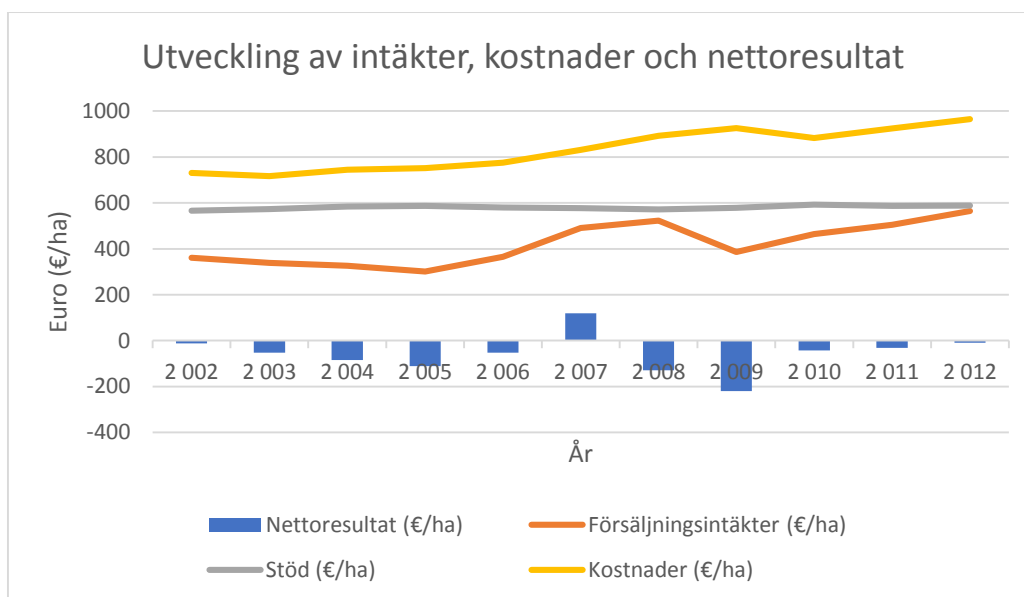
All information är baserad på noggrann skiftesbokföring. Målet med databanken är att producera information för att utveckla växtproduktionen. Alla bokförda odlingsåtgärder samt resultat av skörd och kvalitet ger information om med vilken odlingsteknik och vilka produktionsinsatser bästa målet kan nås med tanke på mängd, kvalitet och ekonomi.

Skiftesdatabanken fungerar som redskap i ProAgria lantbrukssällskapens ProOdlings tjänsten. I kontrollen utreds i slutet på växtsäsongen produktionens odlingstekniska samt ekonomiska resultat. På basis av dessa bestäms utvecklingsobjekten samt målen för nästa år. Databanken fungerar alltså som förmedlare av gårds specifika information och jämförelse av data.

Innehållet i databanken består av skiftesvis bokföring från praktiska odlingar samt resultaträkningar. (Peltonen och Savela 2006).

4 Växtodlingens lönsamhet

Lönsamheten är svår att beskriva entydigt, men ofta betyder det förmågan att producera vinst under en viss tidsperiod. Vinst är ett resultatmått och i växtodlingen består resultatet av skillnaden mellan intäkter och kostnader. (Alhola och Lauslahti 2000, s.50). I figur 1 syns utvecklingen av intäkter, kostnader och nettoresultat för växtodlingen i Finland. Nettoresultatet anger hur mycket av intäkter som blir kvar efter att alla kostnader dragits av, alltså den slutgiltiga resultatnivån. Att verksamheten kan tänkas vara lönsam, betyder att nettoresultatet bör vara positivt. (SLF 2003, s.6).

Figur 1. Utveckling av intäkter, kostnader och nettoresultat för vårvete i Finland under åren 2002-2012 (Taloustohtori; Viljanviljely 2014).

Kostnaderna har stigit från ca.730 €/ha år 2002 till ca.965 €/ha år 2012, stödnivån har ändrat minst under åren. I figuren 1 kan man se att nettoresultatet följer mest variationerna i försäljningsintäkterna, som i sin tur består av priset och skördenivån.

4.1 Kostnader

Rörliga och fasta kostnader är två typer av kostnader som är viktiga för vilket som helst företag. Rörliga kostnaderna varierar i samband med produktionsvolymen, medan fasta kostnader däremot hålls likadan oberoende mängden av den producerade varan. Mängden rörliga kostnader kan påverkas på kort sikt och anpassas enligt produktionsvolym. Fasta kostnader kan påverkas under en längre tidsperiod. (Sumelius 2010 s. 23-24).

Totala produktionskostnader för växtodlingen kan delas in i rörliga kostnader, arbetskostnader, fasta kostnader och kapitalkostnader för åkerjorden. (Spannmålsbranschens samarbetsgrupp 2012, s.4)

Till rörliga kostnaderna hör:

- Utsäde
- gödsel
- kalk
- växtskydd

Övriga rörliga kostnader:

- Driftkostnader för traktorarbetet och tröskningen
- Behandling av skörd
- maskinhyror
- entreprenadsavgifter
- frakter
- förmedlingsprovisioner
- Ränta på rörelsekapital

Fasta kostnader innebär de årliga kapitalinkomsterna skilt för alla maskiner och byggnader:

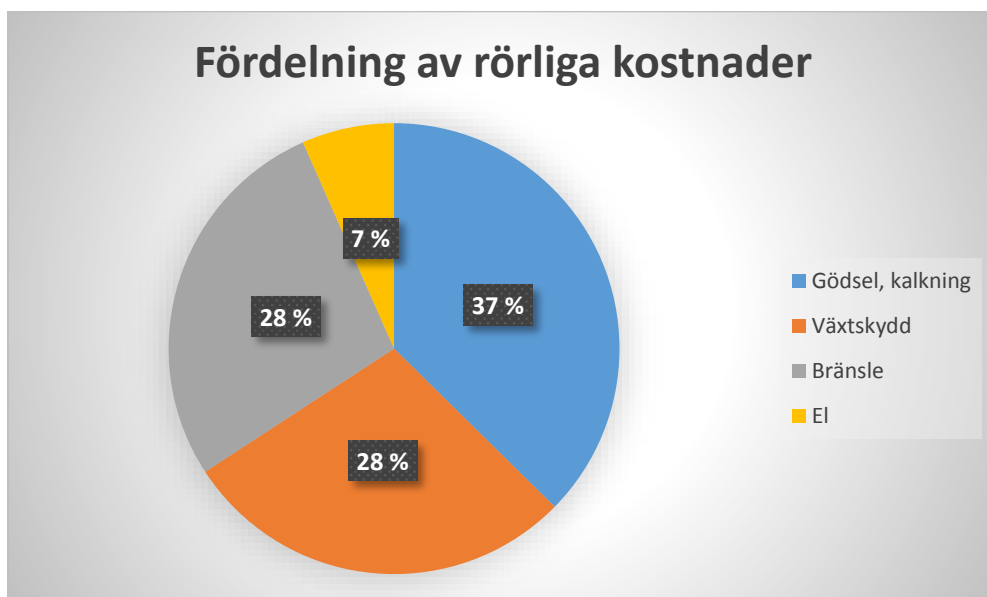
- Avskrivningar
- Ränte-, underhålls- och försäkringskostnader

Markränta och arrende samt dikningens kostnader

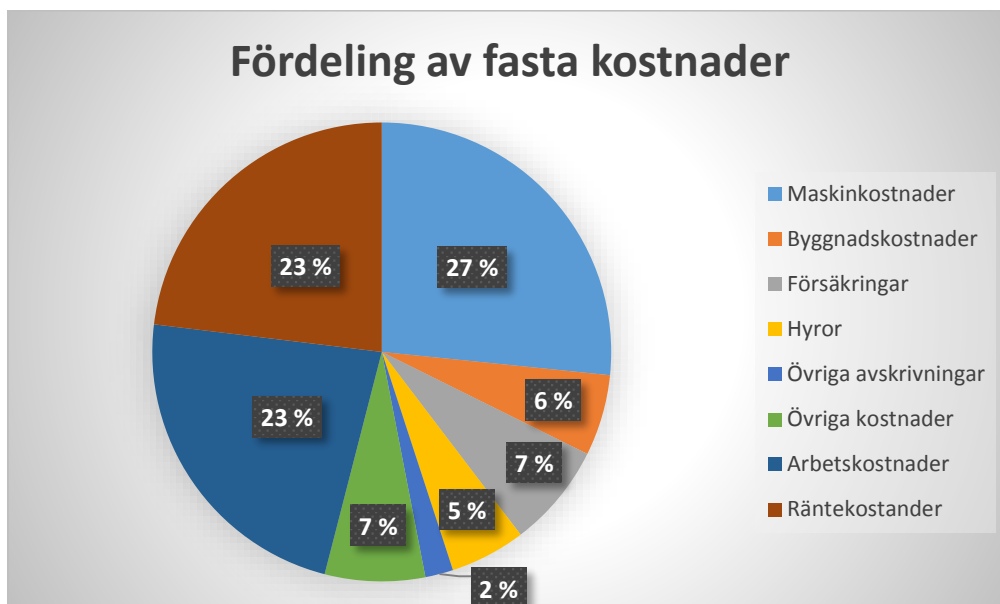
- Ränta och avskrivning

Arbetskostnaderna består av lönekravet samt försäkringar. (Fritzén 2013, s. 9)

I figur 2 framkommer att största rörliga kostnaderna består av gödsel och kalkningsmedel. Därefter växtskyddsmedel och bränsle, minsta kostnaden är för el. Resultaten i figuren 2 och 3 består av växtodlingsgårdar i Finland. (Taloustohtori; Kustannuserittely 2014).

Figur 2. Fördelningen av rörliga kostnader. Medeltal för växtodlingsgårdar i Finland under 2002-2012 (Taloustohtori; Kustannuserittely 2014).

Figur 3. Fördelningen av fasta kostnader. Medeltal för växtodlingsgårdar i Finland under 2002-2012 (Taloustohtori; Kustannuserittely 2014).

I figur 3 kan man se att maskinkostnaden är den största, hit hör både avskrivningar och övriga kostnader så som underhåll. Byggnadskostnaderna består också av avskrivningar och övriga kostnader. Arbetskostnaderna delar också plats med de tre största kostnaderna.

Till övriga avskrivningar hör täckdiken, broar vägar och brunnar. Övriga kostnader består av reparationer och räntekravet på egna kapitalet som är 5,2 %.

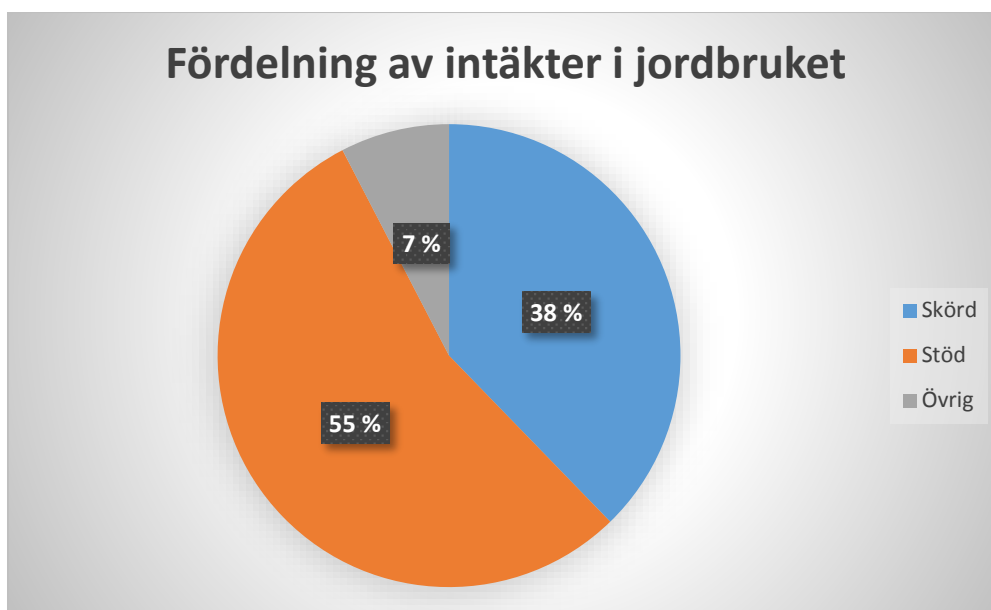
4.2 Intäkter

Intäkterna för växtodlingen består av produktens försäljningsintäkter och stödintäkter. Jordbruksstöd i Finland baserar sig på EU:s gemensamma lantbrukspolitiska stödsystems stödformer och kompletteras av nationella stödsystemet. Med stöd anses inkomster som betalas per hektar, djur/djurenhet eller producerad mängd och har som funktion att säkra lönsamheten och fortsättningen av produktionen. Dessutom finns kompensationsbidraget till för att ersätta skador som orsakas av naturen. Miljöstöden finns till för att gynna miljöskydds målen, biologiska mångfalden samt skötseln av jordbrukslandskap. CAP-gårdsstödet betalas enligt stödberättigad jordbruksmark och är enbart finansierade av EU (Tuet ja palvelut; Viljelijä 2014). Stödet betalas arealmässigt och beloppet skiljer sig i de olika huvudstödsområdena (Tuet ja palvelut; Tilatuki 2014).

De stöd som delvis finansieras av EU är LFA-kompensationsbidraget samt miljöstödet. Till nationella stödsystemet hörs i huvudsak Södra-Finlands nationella stöd, nordliga stödet och växtodlingens nationella stöd. Finland är uppdelat i 7 stycken huvudstödområden för att gradera stöden. Stöd avsedda för växtodlingen är CAP-gårdsstöd, nationellt stöd, miljöstöd och LFA-stöd. (Tuet ja palvelut; Viljelijä 2014)

Undersökningen i figuren 1, 2 och 3 är gjord av Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT) och informationen har tagits i medeltal från 11590 gårdar årligen, mellan åren 2002 och 2012.

Stöden är en betydande del av intäkterna hos jordbruk i Finland. För spannmåls gårdar utgör stöden över hälften av intäkterna som man kan se i figur 4. Intäkterna av skörden uppnår knappt 40 %, samt 7 % består av övriga intäkter.

Figur 4. Inkomstfördelning för spannmålgårdar i Finland. Medeltal från 2002-2012 (Taloustohtori; Tuottoerittely 2014).

4.3 Vad påverkar marknadspriset?

4.3.1 Utbud och efterfrågan

Försäljningsintäkter är beroende av situationen på marknaden. Det är avgörande att det finns någon som vill köpa produkter eller tjänster som ett företag producerar. Behoven och kraven som kunden har är väsentligt för vad de köper. Detta kallas efterfrågan. Det som företaget producerar för att täcka efterfrågan kallas utbud. (Ekholm, Johnsson och Rowa 1990, s. 62).

Om utbudet är större än efterfrågan måste antingen priset sänkas eller efterfrågan ökas på ett annat sätt. Priset på varan ökar i samband med utbudet. Då en vara blir dyrare minskar efterfrågan i stället. (Ekholm och Johnsson 1996, s. 74).

4.3.2 Prisbildningen i Finland

Den faktor som mest påverkar marknadspriset på jordbruksprodukterna är situationen gällande utbud och efterfrågan. Marknaden kommer att styra jordbruket allt mera i framtiden och stödets betydelse kommer att minska. (Uutisarkisto 2014).

På spannmålsmarknaderna följs lagersituationen med speciellt noggrant för att få reda på hur mycket av föregående års produktion kan tillfredsställa efterfrågan, innan följande års skörd kommer på marknaden. (Greppa marknaden 2013, s. 5). I Finland producerades 3,6 miljarder kilogram spannmål år 2012 varav 2/3 såldes som foder. 556 miljoner kilogram exporterades och 72 miljoner kilogram importerades år 2012. (Viljatase 2014).

Förhållandet mellan årets slutlager och den årliga konsumtionen kallas ”Stock to use ratio”. Om förhållandet mellan slutlagret och konsumtionen är lågt kan priset ofta stiga på marknaden. Om förhållandet istället är högt är prisutvecklingen sannolikt sjunkande. Årligen finns det flera faktorer som inverkar på utbudet för spannmål och oljeväxter. Dessa är odlingsarealen, skördeprognoserna, lagersituationen, vädret under växtperioden och skördens kvalitet. En av de viktigaste aspekterna som påverkar internationella marknaden är volymen som produceras i de största produktionsområdena för spannmål. De åtta största exportörerna är Förenta staterna, EU, Ryssland, Canada, Ukraina, Australien, Argentina och Kazakstan. (Spannmålsbranschens samarbetsgrupp 2012, s. 6).

Priset som företagen i Finland erbjuder för jordbruksprodukter grundar sig på de huvudsakliga marknadsområdets priser i Europa, med transport- och hanteringskostnader avdragna. Företagen avgör var efterfrågan och priset är högst och producent priset bestäms efter att man från marknadspriset dragit bort förmedlarens marginal och kostnaderna för transporten. (Greppa marknaden 2013, s. 8).

4.3.3 Ändringar i marknadspriset

Priset på lantbruksprodukter varierar konstant. På de internationella marknaden är det variationen på spannmålens efterfrågan och utbud som orsakar ändringar i priset. Prognoser över produktionen och konsumtionen av spannmål följs upp varje månad. Internationella spannmålsrådet (International grain council) är en av de mest värdesatta prognoserna. Spannmålsbalansens utveckling påverkar direkt prisutvecklingen på marknaden. Man får lätt en bild av utvecklingen då man regelbundet följer med spannmålsbalansens utveckling. En stark balans betyder att produktionen överskrider konsumtionen och slutlagret ökar, då är det sannolikt att priserna inte kommer att stiga. Det är ändå mycket svårt att förutse prisförändringarna för att många faktorer har en inverkan. (Greppa marknaden 2013, s. 48,51)

Förändrade matvanor i Asien och ett ökat intresse för biobränsle är orsaker som har förslagits under den senaste tiden. Prisförändringarna under längre perioder beror för stor del ändå av mera traditionella faktorer. Skörden i de viktigaste produktionsområdena varierar p.g.a. naturliga orsaker som väderlek, sjukdomar och skadeinsekter. Förändringarna i lagernivåerna har stor inverkan på de stora och hastiga prisförändringarna. Flesta lantbruksprodukter är säsongsbetonade som leder till att anpassning till efterfrågan och priset är svårt. (Rantala 2010, s. 2 och Greppa marknaden 2013, s 11).

5 Spannmålshandel

5.1 Riskhantering

Produktion av lantbruksprodukter innebär olika risker och det finns alltid en möjlighet till förluster. Med hjälp av riskhantering strävar man efter att jämna ut intäktsvariationerna från år till år, inte sträva efter så stor vinst som möjligt. (Greppa marknaden 2013, s. 18, 20).

Vid växtodling har vädret i sista hand största inverkan på kvalitén och storleken av skörden. Priset igen bestäms av marknaden. Ingentenda kan påverkas enskilt, utan odlaren ställs inför risker gällande sin verksamhet. Riskerna medför en osäkerhet men kan i alla fall kartläggas och minimeras. (Spannmålsbranschens samarbetsgrupp 2012, s. 10).

5.2 Avtal inom växtodlingen – kontraktsodling

Avtal som kan trygga både säljaren och köparens intresse kan användas inom handeln. Kontrakten är vanligen odlings- eller försäljningskontrakt för en viss gröda och gäller mellan odlaren och uppköparen.

Kontraktsodling planeras före växtperioden eller senast före skörden. Odlaren och uppköparen kommer överens om en viss mängd vara som produceras enligt fastställda villkor. Ett odlingskontrakt kan innehålla bestämmelser om användning av t.ex. sort eller växtskyddsmedel. Kontraktsodling skall som bäst gynna både säljaren och köparen. Jordbrukaren får säkerhet på att skörden som produceras har en köpare.

Köparen och industrin får information om grödor som skall odlas och kan lättare bedöma framtida skördens mängd och kvalitet. (Spannmålsbranschens samarbetsgrupp 2012, s. 13).

Odlingskontrakt med öppet pris är den mest brukade formen av kontrakt. I avtalet bestäms mängder om den varan som kommer att produceras, men priset bestäms inte ännu. I denna typ av kontrakt är det säljaren som bär risken ifall priserna sjunker men köparen ifall priserna stiger. Priset på varan kan vara öppet ända tills levereringen sker och då bestäms priset enligt företagets prisnoteringar. (Spannmålsbranschens samarbetsgrupp 2012, s. 14).

I ett odlingskontrakt med fast pris kommer parterna överens ett grundpris för det parti som kommer att säljas. Beroende på varans kvalitet eller andra på krav kan grundpriset korrigeras, då talar man om ett handelsavtal. Leveransmängden behöver inte nödvändigtvis vara exakt, utan gränser kan göras för övre/nedre mängd. (Spannmålsbranschens samarbetsgrupp 2012, s. 14-15).

I ett handelsavtal anges i detalj olika villkor gällande varan. Det kan vara fråga om Kvalité, mängd, leveransvillkor, leverans pris och andra specialvillkor som användning av växtskyddsmedel, lagring mm. (Spannmålsbranschens samarbetsgrupp 2012, s. 15).

6 Resultat

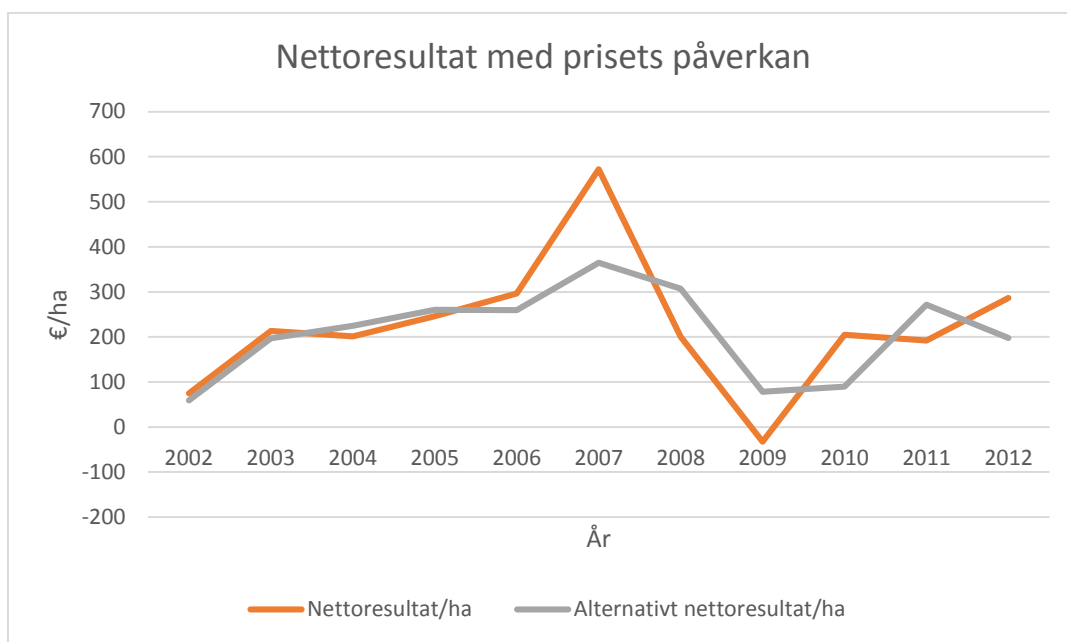
I detta avsnitt presenterar jag resultatet för mitt arbete. Till först beskriver jag hur priset har påverkat nettoresultatet för de fyra gårdarna som odlat vårvete under 2002-2012. Sedan jämför jag hur kostnaderna för gårdarna utvecklats, samt hur kostnaderna för föreningen i medeltal utvecklats. Till sist beskriver jag hur olika skördenivåer påverkar nettoresultatet för gårdar tillhörande flera skördekontrollföreningar, samt jämför dessa med de fyra gårdarna från Åbolands skördekontrollförening. Alternativa marknadspriset för vårvete är medelpriset i Finland för varje år. Resultaten presenteras i form av diagram och tabeller.

6.1 Prisets inverkan på nettoresultatet

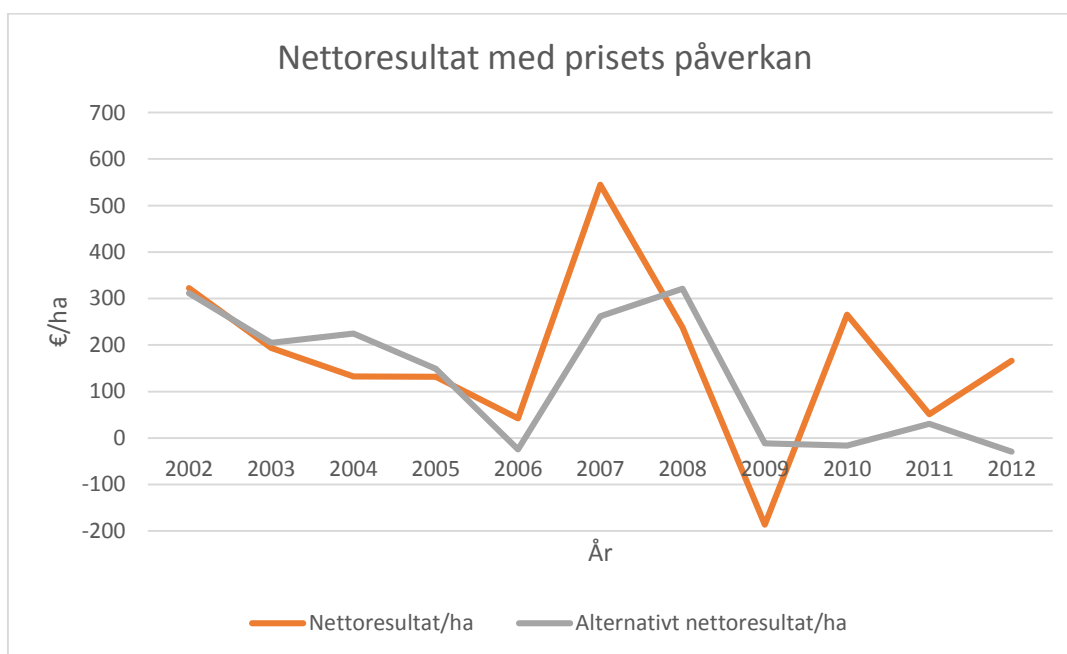

Figur 5. Medelpriset på marknaden i Finland för vårvete mellan 2002 och 2012. (Maataloustuotteiden tuottajahinnat 2014).

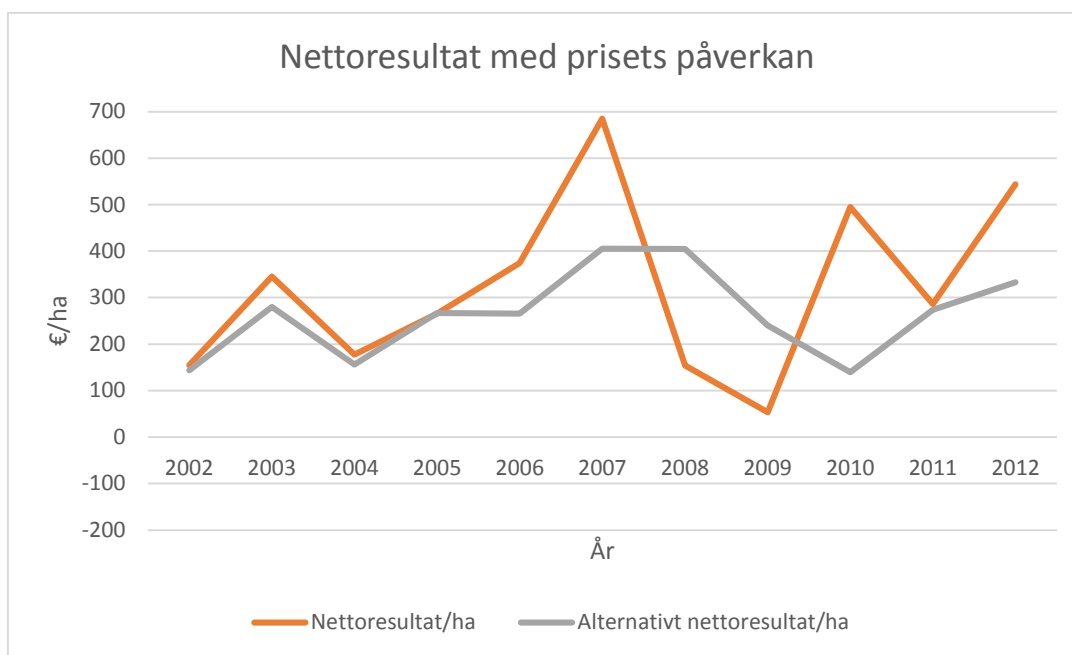
I figur 5 kan man se att priset varierat kraftigt under 2000-talet, men har också gått uppåt när man ser på hela tidsperioden, prisen i figuren är medelpris för varje år. Prisen på marknaden varierar kraftigt under året, t.ex. år 2012 varierade priset per ton mellan 175-245 euro/ton.

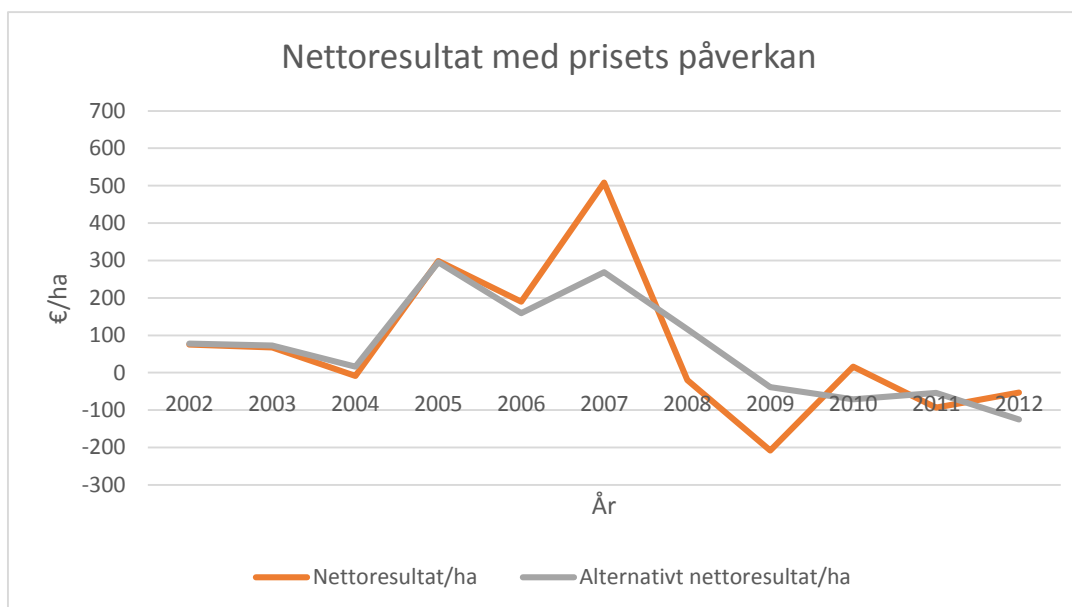
Figur 6. Gård 1. Nettoresultatet jämfört med alternativa nettoresultatet ifall gården fått medelpriset på marknaden. (Pro Agria skiftesdatabank).

Figur 7. Gård 2. Nettoresultatet jämfört med alternativa nettoresultatet ifall gården fått medelpriset på marknaden. (Pro Agria skiftesdatabank).

Figur 8. Gård 3. Nettoresultatet jämfört med alternativa nettoresultatet ifall gården fått medelpriset på marknaden. (Pro Agria skiftesdatabank).

Figur 9. Gård 4. Nettoresultatet jämfört med alternativa nettoresultatet ifall gården fått medelpriset på marknaden. (Pro Agria skiftesdatabank).

I figuren 6, 7, 8 och 9 jämförs utvecklingen av nettoresultatet med verkliga prisen gården fått om de skulle ha fått medelpriset på marknaden i Finland. Fram till år 2006 har inte priset som gårdarna fått skilt sig värst mycket från marknadspriset, men efter 2006 har det skett stora skillnader mellan prisen.

Under åren 2002-2012 har varje gård lyckats i medeltal få ett bättre resultat, jämfört med om de skulle ha sålt sitt vete med medelprisen i Finland (tabell 2). Detta syns då man adderat ihop skillnaden per odlad mängd areal från varje år. Skillnaden består alltså av vinsten/förlusten ifall gården hade sålt sitt vete med medelpriset i Finland.

Den fiktiva förlusten för gårdarna skulle ha varit följande (tabell 2) med medelpriset då man tar i beaktande odlade arealen vete per gård. I snitt har gård 3 uppnått största skillnaden under åren och gård 4 den minsta skillnaden jämfört med medelpriset.

Tabell 2. Skillnaden mellan totala nettoresultat för spannmålsodling med gårdarnas realiserade pris och det genomsnittliga marknadspriset för 2002-2012. (ProAgria skiftesdatabank).

År	Gård 1	Gård 2	Gård 3	Gård 4
2002	419,7414	312,92	313,1676	-38,1223
2003	269,1978	-578,65	2177,164	-80,9318
2004	-215,766	-3500,75	730,2422	-682,098
2005	-272,393	-681,24	-45,7222	138,4631
2006	1191,624	2311,81	2840,76	1089,987
2007	3653,054	5140,95	8991,549	9113,829
2008	-2273,13	-2250,78	-9933,57	-4887,76
2009	-2986,76	-4473,29	-5915,51	-6159,28
2010	2381,031	6469,89	13141,59	3523,189
2011	-1926,34	502,59	493,2575	-2454,24
2012	2230,55	3900,60	8183,566	3507,548
Summa	2470,803	7154,04	20976,49	3070,587

Fast gårdarna i slutändan gjort ett bättre resultat med prisen de lyckats få, finns det stora skillnader årligen. Som exempel gård 3 har år 2008 gjort ett betydligt sämre resultat då man jämför med marknadspriset. Skillnaden är 250€/ha. Odlade arealen var detta år ca.40ha vilket ledde till en förlust på 9 933,57€. Då man ser på alla åren har gård 1 och gård 2 lyckats få bättre resultat 6/11 år, gård 3 8/11 år samt gård 4 5/11 år.

6.2 Utveckling och jämförelse av kostnader

Jag har presenterat kostnaderna i figur och index form. Som jämförelsetal har jag använt årets 2002 resultat. Kostnaderna är skilt upplagda i rörliga kostnader, arbetskostnader och fasta kostnader. Resultaten består av de fyra enskilda gårdarna samt ett medeltal för Åbolands skördekontrollförening.

Tabell 3. Index för rörliga kostnader. (Pro Agria skiftesdatabank).

Index rörliga kostnader						
År	Gård 1	Gård 2	Gård 3	Gård 4	Förening	
2002	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	
2003	0,78	0,91	0,89	1,03	1,21	
2004	0,95	0,83	1,11	1,04	1,15	
2005	1,03	0,94	1,13	1,16	1,25	
2006	1,07	1,01	1,11	1,27	1,21	
2007	0,97	1,14	1,24	1,38	1,26	
2008	0,97	1,59	1,39	1,73	1,56	
2009	1,22	1,71	1,52	1,96	1,74	
2010	0,94	1,15	1,36	1,25	1,25	
2011	1,27	1,47	1,68	1,55	1,60	
2012	1,64	1,92	1,58	1,97	2,09	

Rörliga kostnaderna har stigit märkvärdigt under åren, särskilt efter år 2007 (tabell 3). Om man jämför året 2002 med 2012 har rörliga kostnaderna i medeltal mer än fördubblats. Då man noggrannare ser vilka rörliga kostnader som påverkat ökningen mest (Bilaga 2) kommer det fram att gödsel kostnaderna och övriga (bl.a. bränsle) kostnaderna haft största påverkan.

Tabell 4. Index för arbetskostnader. (Pro Agria skiftesdatabank).

Index arbetskostnader						
År	Gård 1	Gård 2	Gård 3	Gård 4	Förening	
2002	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	
2003	0,78	0,82	0,84	1,05	1,25	
2004	0,64	1,28	1,11	1,17	1,12	
2005	0,70	1,02	0,84	0,86	1,04	
2006	0,75	1,12	0,92	1,17	1,25	
2007	0,85	1,25	0,79	1,19	1,17	
2008	0,88	1,27	0,89	1,17	1,16	
2009	0,99	1,35	0,73	1,28	1,17	
2010	1,08	0,79	0,90	1,29	1,18	
2011	0,98	1,74	0,74	1,10	0,93	
2012	1,02	1,75	0,89	1,28	1,00	

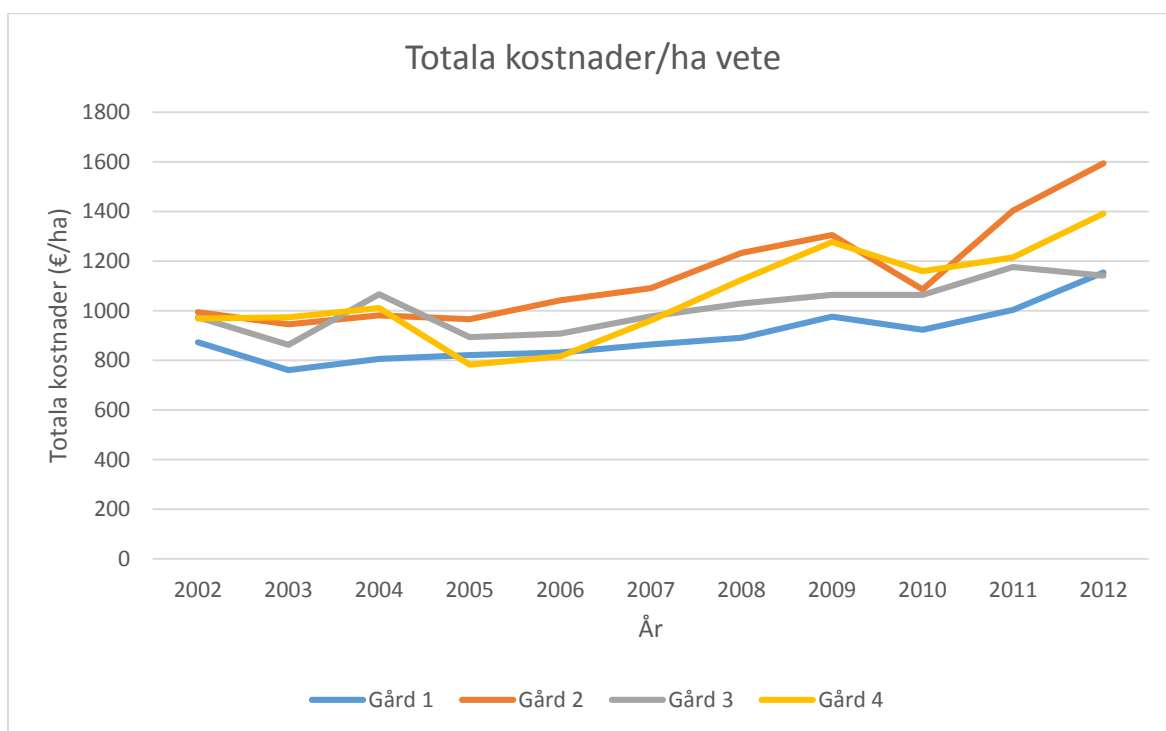
Arbetskostnaderna har i medeltal för föreningen bibehållit en ganska jämn nivå (tabell 4.) För alla gårdar utom gård 2 är utvecklingen också jämn. Arbetskostnaden på Gård 2 har ökat betydligt under åren 2011 och 2012. Arbetskostnaderna utgör minsta delen av totala kostnaderna (Bilaga 2).

Tabell 5. Index för fasta kostnader. (Pro Agria skiftesdatabank)

Index fasta kostnader					
År	Gård 1	Gård 2	Gård 3	Gård 4	Förening
2002	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
2003	0,98	1,02	0,91	0,98	1,08
2004	1,00	1,00	1,07	1,02	1,01
2005	0,96	0,98	0,80	0,63	0,95
2006	0,93	1,05	0,81	0,58	0,98
2007	1,06	1,03	0,94	0,77	1,14
2008	1,11	1,01	0,89	0,89	1,20
2009	1,08	1,05	0,97	1,03	1,19
2010	1,15	1,14	0,99	1,15	1,30
2011	1,11	1,28	1,10	1,15	1,31
2012	1,17	1,36	1,01	1,22	1,24

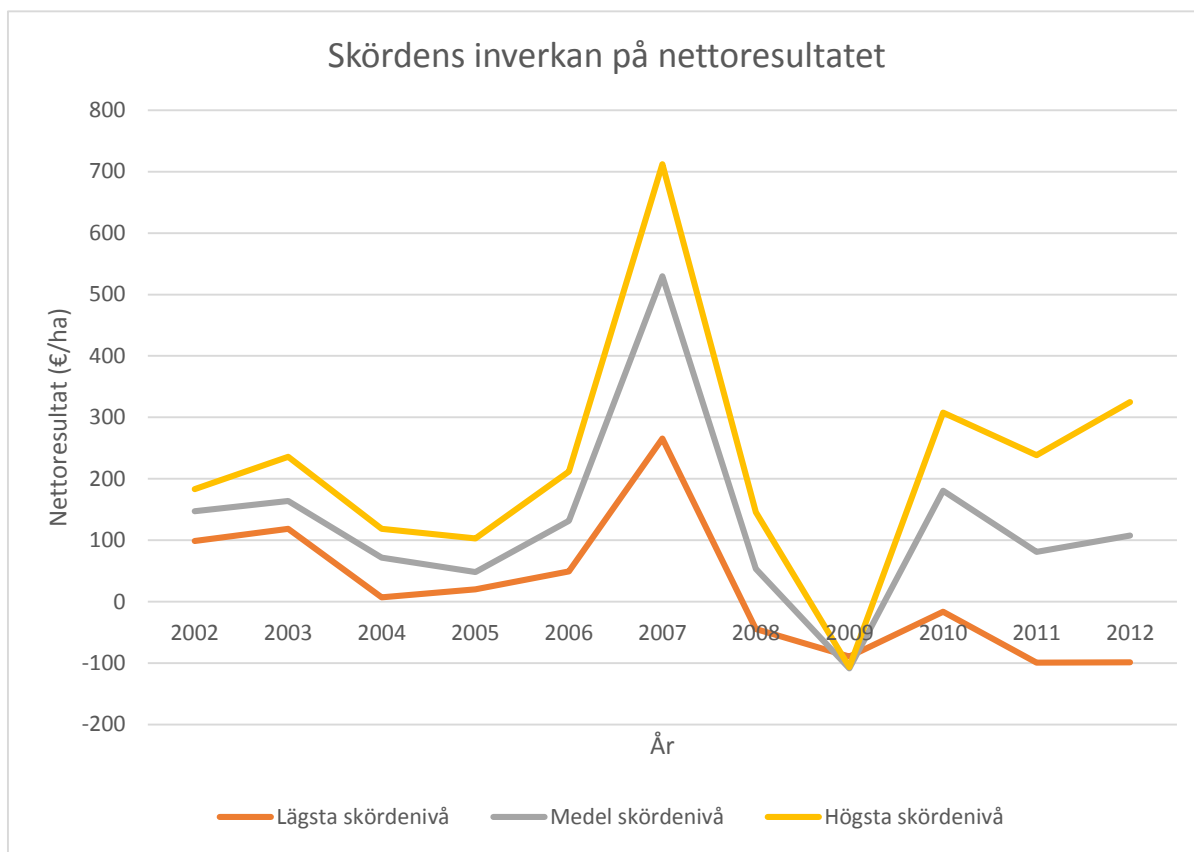
Fasta kostnaderna har inte ökat speciellt mycket under åren (tabell 5), men utgör ändå en stor del av totala kostnaderna. En lite kraftigare ökning har skett efter år 2007 då man ser på föreningens medeltal. Största andelen inom fasta kostnaderna utgörs av maskin, - samt åker och dikningskostnader. (bilaga 2).

Totala kostnaderna per hektar vete för alla gårdar har stigit under åren (figur 11). Gård 1 har haft en relativt jämn utveckling medan de andra gårdarna varierat mera. En märkvärdig ökning har skett från år 2010 framåt.

Figur 11. Utveckling av totala kostnader/ha för gårdarna under 2002-2012 (Pro Agria skiftesdatabank)

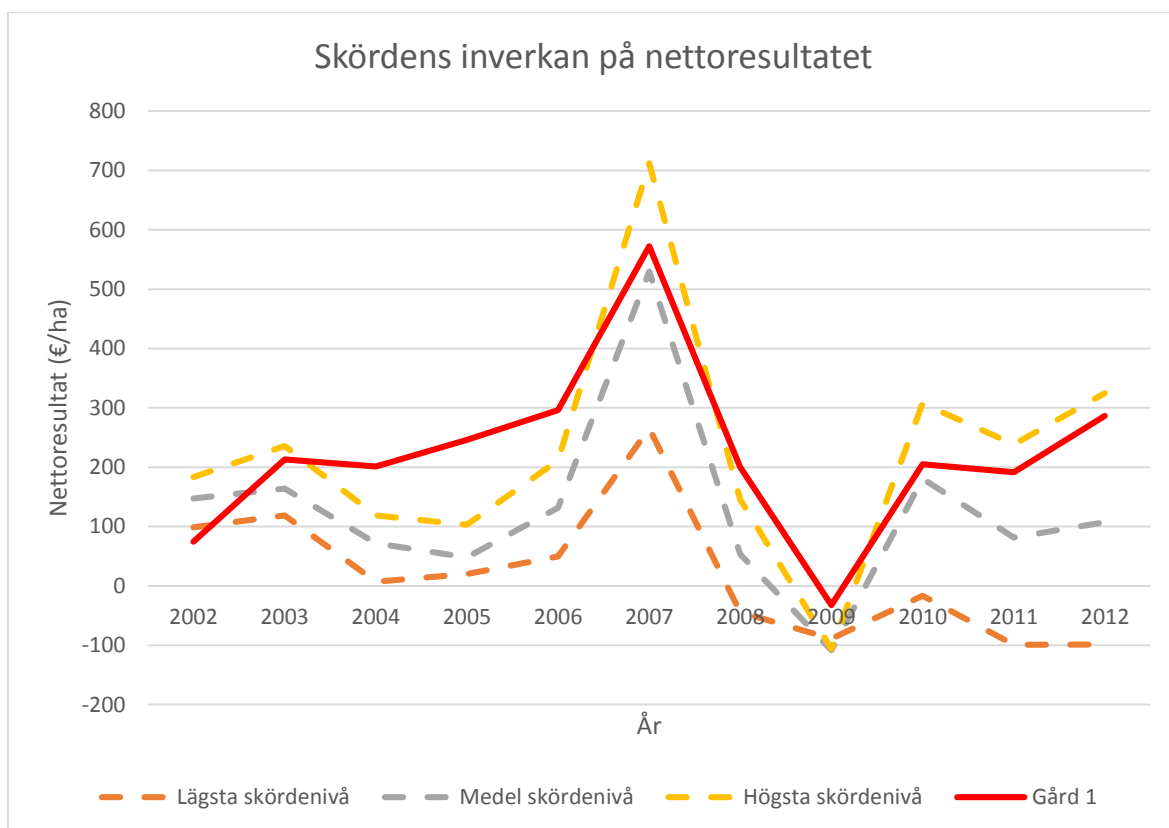
6.3 Skördens inverkan på nettoresultatet

Figur 12. Tre olika skördenivåer och deras inverkan på nettoresultatet. (Pro Agria skiftesdatabank).

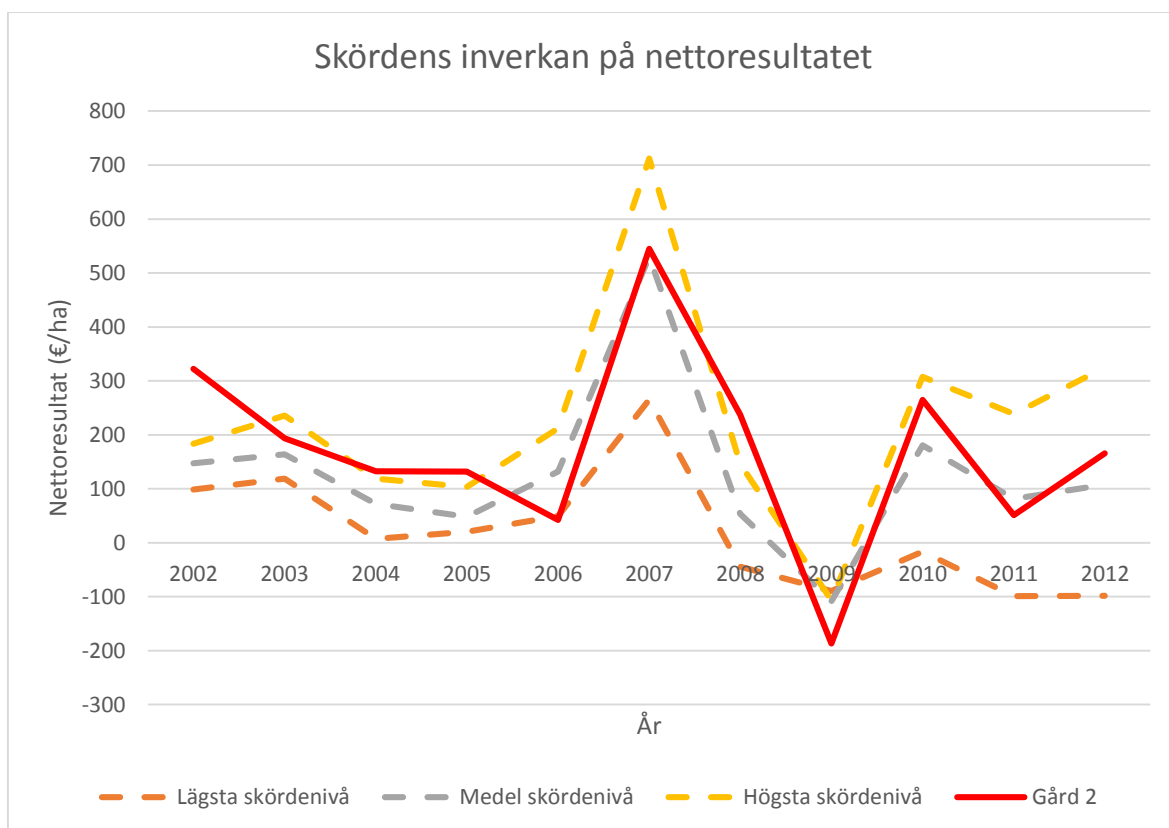
Skördmängden ser ut att ha en betydande inverkan på nettoresultatet. Resultaten i figur 12 består av flera skördekontrollföreningar i Finland (ProAgria skiftesdatabank). Stora skillnader mellan skördenivåerna förekommer efter år 2006, t.ex. år 2007 skiljer sig nettoresultatet mellan lägsta och högsta nivån med 446 €/ha. År 2009 har alla resultat sjunkit till negativa, som var ett ovanligt år. Lägsta skördenivån har ändå resulterat i ett bättre nettoresultat än högsta skördenivån. Mellan 2009 och 2012 ligger lägsta skördenivån fortfarande på negativa sidan, medan medel, - och högsta skördenivåerna ökar till positiva.

Den lägsta skördenivån är ett medeltal på 25 % av lägsta skördarna bland föreningarna, och den högsta skördenivån är ett medeltal på 25 % av högsta skördarna. Medelskördenivån är ett medeltal från alla skördar. Skörden i medeltal för föreningarna i Finland under åren 2002-2012 är för lägsta nivån 2668kg/ha, för medelnivån 4107kg/ha och för högsta nivån 5153kg/ha.

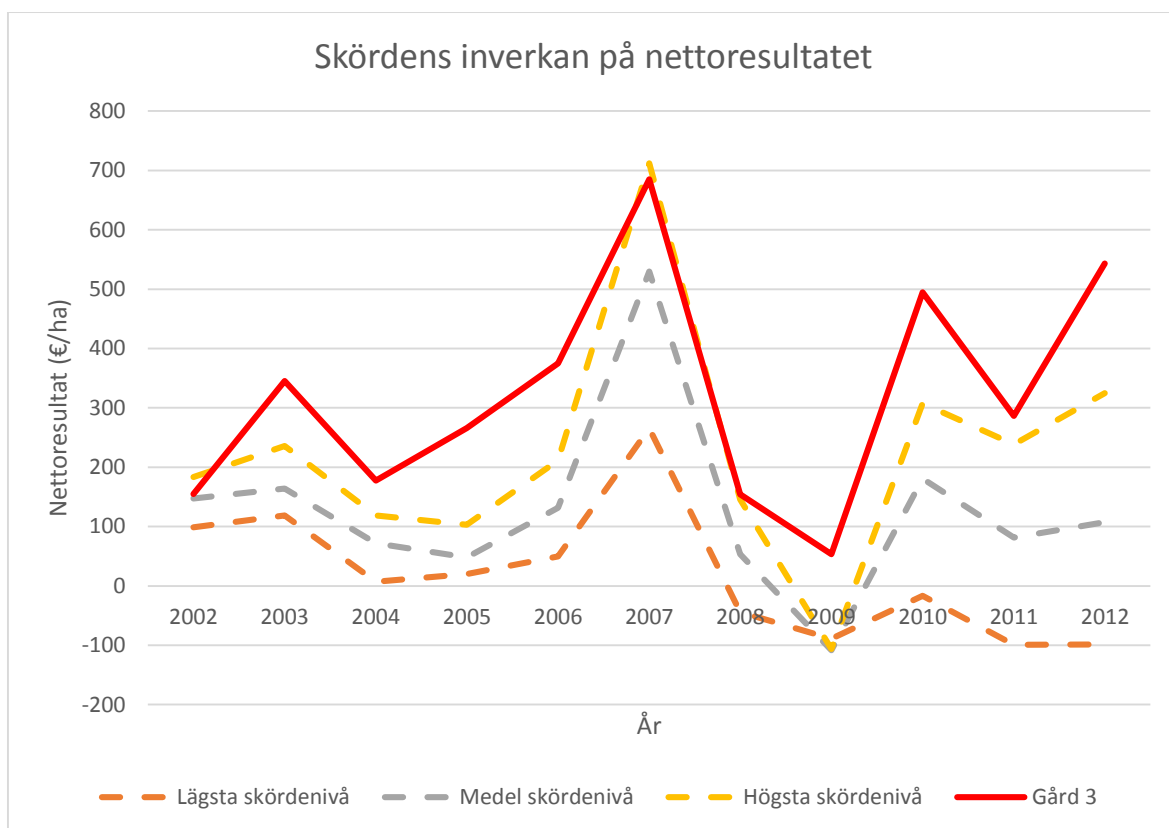
Figur 13. Tre olika skördenivåer och deras inverkan på nettoresultatet samt gårdens 1 nettoresultat. (Pro Agria skiftesdatabank).

Gård 1 (figur 13) har haft i medeltal en skörd på 3 388,4 kg/ha under åren 2002-2012. Fast skörden varit under medelnivån alla år utom 2006, (Bilaga 3) ligger nettoresultatet över medelnivå.

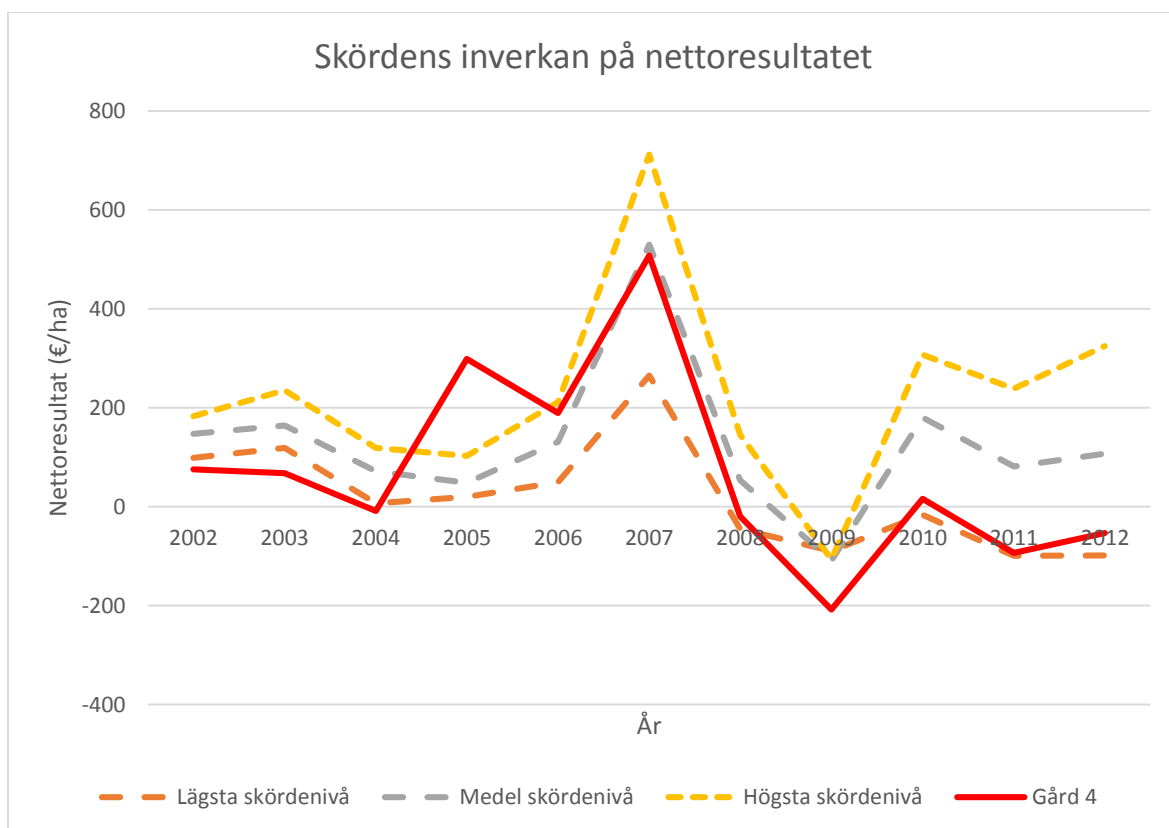
Figur 14. Tre olika skördenivåer och deras inverkan på nettoresultatet samt gårdens 2 nettoresultat. (Pro Agria skiftesdatabank).

Gård 2 (figur 14) har haft i medeltal en skörd på 4 513,5 kg/ha under åren 2002-2012. Skörden har varit 8 år av 11 år över medeltalet.

Figur 15. Tre olika skördenivåer och deras inverkan på nettoresultatet samt gårdens 3 nettoresultat. (Pro Agria skiftesdatabank).

Gård 3 (figur 15) har haft i medeltal en skörd på 4 575,6 kg/ha under åren 2002-2012. Gården har nått medelskörden 9 år av 11 åren. Nettoresultatet är märkvärdigt högt under alla åren jämfört med andra gårdarna och föreningens medelnivå.

Figur 16. Tre olika skördenivåer och deras inverkan på nettoresultatet samt gårdens 4 nettoresultat. (Pro Agria skiftesdatabank).

Gård 4 (figur 16) har haft i medeltal en skörd på 3 623,9 kg/ha under åren 2002-2012. Nettoresultatet är i snitt på lägsta nivån av gårdarna och verkar sjunka under åren jämfört med medelnivån. Gården har nått medelnivån på skörd endast år 2009.

7 Diskussion och slutsatser

7.1 Priset

Under 2000-talets början har priset på spannmål hållits relativt stabilt, efter det har prissvängningarna varit stora. Detta syns också i mitt arbete gällande marknadspriser för vårvete. Medelpriset på marknaden varierade från ca.106 €/ton till 132 €/ton mellan åren 2002 och 2006. Prisökningen efter år 2006 har att göra med förhållandet mellan globala slutlagret och årliga konsumtionen (stock to use ratio). Då nivån sakta sjunkit under början av 2000-talet har den blivit kritisk, då brukar marknaden reagera (Personlig kommunikation med Rikard Korkman, ombudsman på SLC, 21.3.2014). År 2009 var priset lågt p.g.a. att spannmålsförråden var fulla och efterfrågan därav svag.

De fyra gårdarna jag jämfört har under alla 11 åren i medeltal gjort ett bättre resultat jämfört med medelprisen på vete. Men det som måste beaktas är årliga skillnaderna. I det här fallet har åren 2007, 2010 samt 2012 haft största inverkan på det positiva resultatet i slutändan. Det samma gäller då man ser på förlusterna jämfört med medelpriset, största skillnaderna faller för åren 2008 och 2009. Man borde sträva till att nå minst medelpriset varje år, för att vara nöjd (Personlig kommunikation med Rikard Korkman 21.3.2014). Ansträngning för att få ett hyfsat pris årligen kan ha en stor inverkan på gårdens resultat, den fiktiva ”förlusten” om man inte når medelpriset kan vara tiotals tusen euro.

Alla gårdar har gjort ett märkbart bättre resultat jämfört med medelpriset år 2007. Man kan alltså anta att de endera slagit fast priset i förväg, då det varit högt eller helt enkelt sålt sitt vete i rätt tidpunkt. P.g.a. de snabba prissvängningarna lönar det sig att försöka få åtminstone en del av sin spannmål såld vid ett tillfälle då priset är skapligt. Om man väntar med hela sin skörd på ett bättre pris tar man en stor risk, priset kan endera gå upp eller ner. Med hjälp av att på förhand bestämma priset på en del av skörden, minskar man riskerna.

I figurerna för gårdarna (6, 7, 8 och 9) ser man att prisets variation påverkar variationen i nettoresultatet också, desto mer från mitten av 2000-talet. Men man behöver inte nödvändigtvis få det bästa priset, utan viktigaste är att man täcker kostnaderna som förekommit för produktionen.

I framtiden blir det viktigare att utnyttja prissvängningarna och skapa en strategi för både försäljning och prISRISKhantering för att undvika att misslyckas i sina försäljningar (Personlig kommunikation med Rikard Korkman 21.3.2013).

7.2 Kostnader

Kostnaderna för lantbruket har stigit allt kraftigare under 2000-talet och kan ha en stor inverkan på lönsamheten. För kostnadernas del har trenden varit liknande som för priset, efter mitten av 2000-talet har kostnaderna börjat öka betydligt.

Av alla kostnader har rörliga kostnaderna ökat mest. För de fyra gårdarnas del har rörliga kostnaderna ökat från 2002 till 2012 med 60-100%. I medeltal för föreningen har rörliga kostnaderna mer än fördubblats under 11 år. Närmare påsyn visar att största orsakan till ökningen är gödselkostnaderna samt övriga rörliga kostnader, hit hör bl.a. bränsle, som jag antar haft en stor inverkan. Gödselkostnaderna för gårdarna har ökat med ca.60-220%. I min åsikt har betydelsen av rätt användning blivit allt viktigare, alltså rätt mängd på rätt skifte och strävan efter att minska växtnäringsförluster.

Arbetskostnaderna har varierat under åren men medeltalet för föreningen har bibehållits ganska jämn. För gård 2:s del har arbetskostnaden dock varierat kraftigt under åren. Mot slutet av 2000-talet har arbetskostnaden nära på fördubblats medan år 2010 förekommer en stor svacka, jag antar att det beror på skillnader i odlingsteknik eller anlitande av entreprenör. I beräkningarna har lönekravet ökat en del, men är samma för alla gårdar. Årligen är det alltså antalet arbetstimmar som utgör skillnaderna för arbetskostnaderna mellan gårdarna. Lönekravet är i detta fall ändå en teoretisk kostnad som gården själv bestämmer, endast antalet arbetstimmar är verkliga.

Fasta kostnaden utgör den största delen av totala kostnaderna, noggrannare sagt 51 % i medeltal under åren för Åbolands skördekontrollförening. Utvecklingen har varit aningen ökande, i medeltal för föreningen 24 % från år 2002 till 2012. För gårdarnas del har fasta kostnaderna ökat med ca.1-35% från år 2002-2012. Maskinkostnaderna samt kostnaderna för åker och dikning bildar de största andelarna. Maskinkostnaderna för gårdarna har utgjort året 2012 33-34% av totala kostnaderna. Kostnaderna för åker och dikning har utgjort mellan 33-57% av totala kostnaderna under åren för alla gårdarna.

Det är speciellt viktigt för gårds företagare att lära känna sina produktionskostnader och hitta allt bättre lösningar på hur de kan minskas. Högst antagligen kommer kostnaderna fortfarande att öka.

7.3 Skördens inverkan på nettoresultatet

Högre skörd ger mera intäkter, men inte nödvändigtvis ett högre nettoresultat. Skillnaderna i nettoresultatet är tydliga då man ser på helheten hur olika skördenivåer har utvecklats (figur 12). Enligt skördekontrollföreningarnas resultat påverkar en högre skörd i genomsnitt positivt på nettoresultatet utom år 2009, då är situationen omvänd. Alla skördeklasserna har gjort ett negativt nettoresultat men både medel-, - och högsta nivån har gjort ett sämre resultat än lägsta nivån. Priset var mycket lågt år 2009, och jag antar att de som satsat på en högre skörd och därmed haft högre kostnader har inte kunnat täcka sina produktionskostnader med försäljningsintäkterna. Kostnadsnivån allmänt steg också från 2008 till 2009.

Gård 1 har i genomsnitt haft en betydligt lägre medelskörd än föreningarna. Men trots det har gården lyckats bibehålla ett relativt gått nettoresultat. Då man ser på kostnadsutvecklingen för gårdarna (figur 11) kan man märka att gård 1 under alla år haft en låg nivå jämfört med andra.

Gård 2 har i genomsnitt resulterat med högre skördar än medeltalet. Men nettoresultatet avviker inte i samma utsträckning då man jämför med t.ex. gård 1. Kostnadsnivån ligger högst bland gårdarna.

Gård 3 har i medeltal högsta skördarna bland gårdarna, också nettoresultatet ligger på högsta nivå jämfört med andra. Gården har fått hyfsat bra pris för vete under åren och inte haft allt för höga kostnader.

Likasom gård 1 har gård 4 haft en lägre skörd i genomsnitt än medelnivån. Men har klarligen den lägsta nivån på nettoresultatet under åren. I början och i slutet av 2000-talet ligger nettoresultatet under lägsta skördenivå jämfört med föreningarnas medeltal. Jämfört med andra gårdarna har kostnaderna varit på en hög nivå, med undantag åren 2005 och 2006.

I min åsikt lönar det sig att sträva efter en högre skörd men man måste använda produktiva lösningar. Alltså inte nödvändigtvis med dyra maskiner utan medvetna val om hur t.ex. markbördigheten kan bevaras och förbättras.

8 Slutsatser

Det som är värt att beakta i mitt arbete är att alla resultat baserar sig på endast odling av en gröda, vårvete. Om man gjorde en liknande undersökning gällande t.ex. en oljeväxt kan resultaten skilja mycket. Jag valde att undersöka vete för att dess andel av totala odlingsarealen för de fyra gårdarna är dominerande. Årliga skillnader finns dock men andelen ligger mellan 10 och 45 % beroende på året.

Varje faktor som jag behandlat har definitivt en varierande inverkan på gårdens resultat. I framtiden kommer stödintäkterna för växtodlingsgårdar högst antagligen att minska. Kännedomen för marknaden och en försäljningsstrategi kan hjälpa att maximera intäkterna på växtodlingsgårdar. Storleken på gårdarna är betydligt större än i genomsnitt i Finland. Jag skulle ha valt också mindre gårdar för min undersökning men dessa gårdar var de enda som odlat vårvete varje år, mellan 2002 och 2012. I annat fall skulle luckor mellan åren ha förekommit. Kostnader kunde antagligen minskas relativt enkelt med hjälp av samarbete mellan gårdarna. Då alla redan tillhör Åbolands skördekontrollförening och är verksamma i samma region tror jag att det finns bra förutsättningar att komma överens om t.ex. maskinsamarbete. En större skörd är värd att sträva till med rätt åtgärder, i förhållande till insatsen.

Den längre tidsperioden i min analys visar hur resultaten för vårvete ändrats för gårdarna. Det skulle ha varit intressant att intervjua gårdsföretagaren och få reda på deras målsättningar samt strategier för hur de driver sin verksamhet. En fortsatt forskning i ämnet skulle kunna ge nya synvinklar och beakta flera faktorer som inte kommer fram i mitt arbete.

Källförteckning

- Alhola, K & Lauslahti, S. (2000). *Laskentatoimi ja kannattavuuden hallinta*. Porvoo: WS Bookwell OY.
- Ekholm, S & Johnsson, N & Rowa, S. (1990). *Företagande på landsbygden*. Stockholm: LTs förlag.
- Ekholm, S & Johnsson, N. (1996). *Gröna företag*. Örebro: Ljung.
- Fritzén, P. (2013). *Åbolands skördekontrollförening årsbok nr 74*. Åbo.
- Greppa marknaden – sälj och köp förnuftigt*. (2013). Vasa: Pro Agria.
- Jack, L. (2009). *Benchmarking in Food and Farming*. England: Gower Publishing Limited.
- Jokipii, P. (2006). *Gårdsföretagets konkurrenskraft*. Jakobstad: Forsberg Rahkola AB.
- Kallinen, A. (2012). *Maatilojen kehitysnäkymät Varsinais-Suomessa*. MTK.
http://www.mtk.fi/liitot/varsinaissuomi/tarmokas/fi_FI/tarmokas/files/88380092056996269/default/netti_maatilojen%20kehitysn%C3%A4kym%C3%A4t%20Varsinais-Suomessa_esitys24.9.2012.pdf (hämtat: 2.3.2014).
- Karlöf, B. (2009). *Benchmarking – med lärande för att utveckla företag organisationer och människor*. Malmö: Lieber Ab.
- Maatalouden kannattavuus*. (2013). MTK.
http://www.mtk.fi/maatalous/maatalouspolitiikka/maatalouden_kannattavuus/ (hämtat: 19.1.2014).
- Maataloustuotteiden tuottajahinnat. (2014). Maataloustilastot.
<http://www.maataloustilastot.fi/tilasto/5/tilastojulkaisulistaus> (hämtat: 4.2.2014).
- Maatilojen rakennetilasto*. (2013). Maataloustilastot.
<http://www.maataloustilastot.fi/node/3142> (hämtat: 26.2.2014).

Uutisarkisto. Markkinat ohjaavat maataloutta yhä enemmän - tukien merkitys vähenee. (2014). MTT.

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/mtt/ajankohtaista/Uutisarkisto/2014/Markkinat%20ohjaavat%20maataloutta%20yh%C3%A4%20enemm%C3%A4n%20%E2%80%93%20tukien%20merkitys%20v%C3%A4henee> (hämtat: 31.3.2014).

Peltonen, S. & Savela, P. (2006). Lohkopankki kokoaa kasvituotannon viljelytietoa, tuottaa seuranta tuloksia ja toimii jäljitettävyydessä. ProAgria maaseutukeskusten liitto.

<http://www.smts.fi/pos06/0902.pdf> (hämtat: 22.1.2014)

Rantala, S-H. (2010). Viljan maailmanmarkkinahintojen vaihteluun vaikuttavat tekijät. Helsingin yliopisto taloustieteen laitos.

<http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/005.pdf> (hämtat: 15.2.2014)

Sadontarkkailu. (u.å.). Agronet.

http://www.agronet.fi/proagria/kasvi_tuotantopalvelut.html (hämtat: 8.1.2014).

Savela, P & Peltonen, S. (u.å.). *Lohkotietopankki*. Pro Agria.

<ftp://ftp.proagria.fi/pub/atk/AsennusCD/Verkkopalvelut/LohkotietopankkiPosteri.pdf> (hämtat: 2.2.2014).

Sjöberg, E. (1989). *Åbolands skördekontrollförening r.f.* u.o.

SLF (Svenska lantbrukssällskapens förbund). (2003). *Landsbygdsföretagets nyckeltal*. Helsingfors: Pro Agria. http://www.slf.fi/Filer/Nyckeltal_sv_webb.pdf (hämtat: 19.2.2014).

Spannmålsbranschens samarbetsgrupp. (2012). *Guide om spannmålshandel och kontraktsodling*. Vyr (Vilja-alan yhteistyöryhmä). Sastamala: Vammalan kirjanpaino Oy.

Sumelius, J. (2010). *Grundbegrepp inom lantbrukets företagsekonomi*. Helsingfors universitet; institutionen för ekonomi.

Taloustohtori; Kustannuserittely. (2014). MTT.

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/viljatiopankki/suomi/viljantuotanto/kustannuserittely> (hämtat: 24.3.2014).

Taloustohtori; Viljanviljely. (2014). MTT.

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/aikasarja/Tuloslaskelma/viljanviljely> (hämtat: 23.2.2014).

Taloustohtori; Tuottoerittely. (2014). MTT.

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/viljatietopankki/suomi/viljantuotanto/tuottoerittely> (hämtat: 23.2.2014).

Tuet ja palvelut; Tilatuki. (2014). Maaseutuvirasto (Mavi).

<http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljeliija/Sivut/Tilatuki.aspx> (hämtat: 1.4.2014).

Tuet ja palvelut; Viljelijä. (2014). Mavi.

<http://www.mavi.fi/FI/TUET-JA-PALVELUT/VILJELIJA/Sivut/default.aspx> (hämtat: 1.4.2014).

Viljatase. (2013). Maataloustilastot.

<http://www.maataloustilastot.fi/viljatase> (hämtat: 31.3.2014).

Bilaga 1

Gård 1					
År	Skörd (kg)	Försäljningsintäkter (€/ha)	Försäljningspris (€/ton)	Stöd (€/ha)	Totala intäkter (€/ha)
2002	2163,7	300,7	138,9749041	646,9	947,6
2003	2550,4	336,7	132,0185069	637,9	974,6
2004	3267,2	367,7	112,5428501	638,9	1006,6
2005	4136,4	425,5	102,8672275	642	1067,5
2006	4321,8	514	118,9319265	613,6	1127,6
2007	3838,9	821,4	213,9675428	615,2	1436,6
2008	3221	502,5	156,0074511	588,4	1090,9
2009	3479	354,9	102,0120724	588,4	943,3
2010	2878	535,3	185,9972203	592,1	1127,4
2011	3591,8	610,6	169,9983295	583,9	1194,5
2012	3824,2	848	221,7457246	592,2	1440,2

Gård 1			
År	Rörliga kostnader (€/ha)	Arbetskostnader (€/ha)	Fasta kostnader (€/ha)
2002	329,3	144,3	399,3
2003	257,6	112,6	391
2004	313,6	91,9	399,8
2005	339,1	100,3	381,8
2006	350,8	108,9	371,6
2007	318,4	122,2	423,5
2008	320,3	127,5	442,7
2009	400,1	142,4	433,2
2010	307,9	155,5	459,2
2011	418,5	141,9	442,4
2012	540,4	146,8	466,6

Gård 1			
År	Totala kostnader (€/ha)	Nettoresultat (€/ha)	areal (ha)
2002	872,9	74,7	27
2003	761,2	213,4	16,6
2004	805,3	201,3	9,1
2005	821,2	246,3	19,7
2006	831,3	296,3	32,7
2007	864,1	572,5	17,6
2008	890,5	200,4	21,3
2009	975,7	-32,5	27
2010	922,6	204,8	20,7
2011	1002,8	191,8	24,1
2012	1153,8	286,4	25,2

Gård 2					
År	Skörd (kg)	Försäljningsintäkter (€/ha)	Försäljningspris (€/ton)	Stöd (€/ha)	Totala intäkter (€/ha)
2002	5030	674	134,00	641,9	1315,9
2003	4070	500,6	123,00	637,9	1138,5
2004	4738	475	100,25	638,8	1113,8
2005	4457,9	456,4	102,38	641,2	1097,6
2006	3442,5	447,5	129,99	636,6	1084,1
2007	4700	1034	220,00	601,4	1635,4
2008	5160	892,7	173,00	577,6	1470,3
2009	5350	540,3	100,99	577,6	1117,9
2010	3350	770,5	230,00	580,5	1351
2011	4400	866,9	197,02	587	1453,9
2012	4950	1178,1	238,00	581,1	1759,2

Gård 2			
År	Rörliga kostnader (€/ha)	Arbetskostnader (€/ha)	Fasta kostnader (€/ha)
2002	327,7	147,8	518,2
2003	296,7	121,7	526,4
2004	272	189,9	519,6
2005	306,5	150,6	508,7
2006	331,2	165	545,5
2007	372,4	184,4	534
2008	520,6	188,4	523,6
2009	561,8	199,4	543,5
2010	377,6	116,3	592,1
2011	481,8	257,2	663,6
2012	630,7	258,3	704,4

Gård 2			
År	Totala kostnader (€/ha)	Nettoresultat (€/ha)	areal (ha)
2002	993,7	322,2	28,2
2003	944,8	193,7	53,4
2004	981,5	132,3	37,8
2005	965,8	131,8	39,9
2006	1041,7	42,5	34,4
2007	1090,8	544,6	18,2
2008	1232,6	237,6	27
2009	1304,7	-186,8	25,5
2010	1086	265	23
2011	1402,6	51,2	24,2
2012	1593,4	165,8	20

Gård 3					
År	Skörd (kg)	Försäljningsintäkter (€/ha)	Försäljningspris (€/ton)	Stöd (€/ha)	Totala intäkter (€/ha)
2002	3600	486	135,00	641,9	1127,9
2003	4020,4	569,9	141,75	637,9	1207,8
2004	4867	604,8	124,27	638,8	1243,6
2005	4889,5	518,3	106,00	641,3	1159,6
2006	5080	670,6	132,01	612,4	1283
2007	4806,5	1047,8	218,00	614,1	1661,9
2008	4457,1	592,8	133,00	590,6	1183,4
2009	5364,1	531	98,99	586,5	1117,5
2010	4221,2	971,6	230,17	587,2	1558,8
2011	4487	875	195,01	586,7	1461,7
2012	4538,9	1111,7	244,93	572,7	1684,4

Gård 3			
År	Rörliga kostnader (€/ha)	Arbetskostnader (€/ha)	Fasta kostnader (€/ha)
2002	322,7	227,8	422,4
2003	286,1	192	384,7
2004	359	253,7	453,2
2005	365,7	190,4	337,7
2006	358,3	208,5	341,5
2007	399,7	180,6	396,7
2008	449,9	203,8	375,5
2009	489,9	166,1	407,9
2010	439,5	204,8	419,6
2011	543,7	167,8	463,8
2012	509,6	202,9	428,5

Gård 3			
År	Totala kostnader (€/ha)	Nettoresultat (€/ha)	areal (ha)
2002	972,9	155	27,1
2003	862,8	345,1	33,6
2004	1065,9	177,7	33,6
2005	893,8	265,8	45,1
2006	908,3	374,7	26
2007	977	684,9	32,2
2008	1029,2	154,2	39,7
2009	1063,9	53,6	31,7
2010	1063,9	494,9	37
2011	1175,3	286,4	40,3
2012	1141	543,5	38,9

Gård 4					
År	Skörd (kg)	Försäljningsintäkter (€/ha)	Försäljningspris (€/ton)	Stöd (€/ha)	Totala intäkter (€/ha)
2002	3050	399,5	130,98	643,9	1043,4
2003	3219,2	399,9	124,22	640,9	1040,8
2004	3242,1	363,3	112,06	638,8	1002,1
2005	4113,5	440,1	106,99	641,1	1081,2
2006	3282,5	393,5	119,88	612,13	1005,63
2007	4001,2	879	219,68	590	1469
2008	3564	538,7	151,15	566,6	1105,3
2009	5009,8	501	100,00	566,9	1067,9
2010	3617,9	615	169,99	560,7	1175,7
2011	3212,8	578,3	180,00	543,5	1121,8
2012	3550	777,4	218,99	560,4	1337,8

Gård 4			
År	Rörliga kostnader (€/ha)	Arbetskostnader (€/ha)	Fasta kostnader (€/ha)
2002	270	117,6	580,4
2003	278	123,6	571,5
2004	281,2	137,2	592,6
2005	313,2	101,7	367,5
2006	342,7	137,7	335,7
2007	373,5	139,9	447,4
2008	467,9	138	518,9
2009	530,3	150,5	595,2
2010	338,6	151,7	669,5
2011	419,2	128,8	667,2
2012	532,2	150,2	708,3

Gård 4			
År	Totala kostnader (€/ha)	Nettoresultat (€/ha)	areal (ha)
2002	968	75,4	15,5
2003	973,1	67,7	17,5
2004	1011	-8,6	27,5
2005	782,4	298,8	43,2
2006	816,1	189,8	35,1
2007	960,8	508,2	38,1
2008	1124,8	-19,5	36,1
2009	1276	-208,1	36,4
2010	1159,8	16	40,6
2011	1215,2	-93,4	62,2
2012	1390,7	-52,8	48,4

Bilaga 2

Gård 1				
År	Sådd (€/ha)	Gödsling (€/ha)	Växtskydd (€/ha)	Övriga (€/ha)
2002	146,3	93,7	39,7	49,6
2003	66	93,7	33,6	64,6
2004	118,9	92,1	36,3	66,3
2005	71,3	117,1	34,2	116,6
2006	66,5	113	44,1	127,2
2007	46,7	117,8	43,5	110,4
2008	82,9	114	58,4	65
2009	61,9	175,1	54,5	108,6
2010	47,6	98,7	68,8	92,8
2011	73,1	155,5	61,3	128,6
2012	74,1	176,4	70,6	219,3

Gård 1					
År	Arbetskostnader (€/ha)	Maskin (€/ha)	Byggnads (€/ha)	Allmänna (€/ha)	Åker och dikning (€/ha)
2002	144,3	153,4	2,2	32,8	210,9
2003	112,6	151,7	2,4	31,7	205,2
2004	91,9	139,5	2,2	54,7	203,4
2005	100,3	110,9	1,9	45,8	223,2
2006	108,9	123,1	1,8	45,8	200,9
2007	122,2	176,8	1,7	47,2	197,8
2008	127,5	163,4	7	49,5	222,8
2009	142,4	149,2	6,5	51,8	225,7
2010	155,5	153	6,6	53,5	246,1
2011	141,9	143,2	5,7	47,8	245,7
2012	146,8	157,7	5,8	51,4	251,9

Gård 2				
År	Sådd (€/ha)	Gödsling (€/ha)	Växtskydd (€/ha)	Övriga (€/ha)
2002	53,9	103	55,6	115,2
2003	54,1	117,5	12,6	112,5
2004	56,8	100,7	13,7	100,8
2005	60,4	100,6	20,1	125,4
2006	54,4	134,1	35,2	107,5
2007	52,4	158,9	46,3	114,8
2008	103,1	142,7	34,4	240,4
2009	74,1	254,5	29,6	203,6
2010	47,3	156,6	25,6	148,1
2011	87,7	157,2	55,7	181,2
2012	78,6	234,1	57,8	260,2

Gård 2					
År	Arbetskostnader (€/ha)	Maskin (€/ha)	Byggnads (€/ha)	Allmänna (€/ha)	Åker och dikning (€/ha)
2002	147,8	182,1	39,9	39	257,2
2003	121,7	188,9	44,5	34,9	258,1
2004	189,9	185,5	38,4	37,5	258,2
2005	150,6	174,1	35,4	37	262,2
2006	165	216,3	38	43,8	247,4
2007	184,4	189,8	34,9	43,1	266,2
2008	188,4	164,2	45,9	43,7	269,8
2009	199,4	166,9	47,7	45,9	283
2010	116,3	152,1	45,2	61	338
2011	257,2	191,1	44	58,6	369,9
2012	258,3	229,3	41	47,2	386,9

Gård 3				
År	Sådd (€/ha)	Gödsling (€/ha)	Växtskydd (€/ha)	Övriga (€/ha)
2002	90,3	97	75	60,4
2003	70,6	89,2	29,7	96,6
2004	79,1	98,6	80,8	100,5
2005	58,9	103,4	74,3	129,1
2006	58,3	127,5	45,4	127,1
2007	101,9	132,6	46,5	118,7
2008	97,1	122,4	46,2	184,2
2009	66,3	202,2	70,2	151,2
2010	81,2	115,6	108,5	134,2
2011	93,7	181,9	68,2	199,9
2012	80,6	181,8	64,8	182,4

Gård 3					
År	Arbetskostnader (€/ha)	Maskin (€/ha)	Byggnads (€/ha)	Allmänna (€/ha)	Åker och dikning (€/ha)
2002	227,8	176,1	4,4	19,2	222,7
2003	192	136,3	11,1	26,2	211,1
2004	253,7	182,7	10,3	28,3	231,9
2005	190,4	128,7	6,8	21,8	180,4
2006	208,5	105,3	5,6	41,8	188,8
2007	180,6	172	5,5	30,5	188,7
2008	203,8	152,6	5,2	24,3	193,4
2009	166,1	164,5	11,6	24,8	207
2010	204,8	149,4	12,1	26,5	231,6
2011	167,8	161,7	12,3	24,7	265,1
2012	202,9	143,4	10,9	33,1	241

Gård 4				
År	Sådd (€/ha)	Gödsling (€/ha)	Växtskydd (€/ha)	Övriga (€/ha)
2002	46,8	125,5	21	76,7
2003	55	103,3	27,6	92,1
2004	63,8	97,6	33,5	86,3
2005	52,3	115,9	32,5	112,5
2006	52,4	121,7	57,3	101,3
2007	65,3	140,8	36	131,4
2008	98,6	154,9	41,1	173,3
2009	85,8	221,3	49,7	173,5
2010	65,6	127,9	39,2	105,9
2011	85,8	184,6	37,7	111,1
2012	97,3	205,6	55,1	174,2

Gård 4					
År	Arbetskostnader (€/ha)	Maskin (€/ha)	Byggnads (€/ha)	Allmänna (€/ha)	Åker och dikning (€/ha)
2002	117,6	226,8	56,9	92,6	204,1
2003	123,6	242,8	56,8	73	189,9
2004	137,2	243	46,4	67,3	235,9
2005	101,7	151,6	24	49,1	142,8
2006	137,7	127,9	21,9	42,1	144,1
2007	139,9	142,2	27,7	58,3	219,2
2008	138	181,7	30,3	58,3	248,6
2009	150,5	178,8	29,5	56,7	330,2
2010	151,7	250,9	27,1	60	331,5
2011	128,8	233,7	22,9	55,5	355,1
2012	150,2	241,5	19,7	56,7	390,4

Bilaga 3

Gårdarnas avvikelse från medel skördenivå				
År	Gård 1	Gård 2	Gård 3	Gård 4
2002	-1567,5	1298,8	-131,2	-681,2
2003	-1535,7	-16,1	-65,7	-866,9
2004	-648,7	822,1	951,1	-673,8
2005	-57,5	264	695,6	-80,4
2006	411,4	-467,9	1169,6	-627,9
2007	-717,7	143,4	249,9	-555,4
2008	-752,2	1186,8	483,9	-409,2
2009	-1289,3	581,7	595,8	241,5
2010	-805,9	-333,9	537,3	-66
2011	-490,9	317,3	404,3	-869,9
2012	-449,8	676	264,9	-724